

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Aleš Mánek

Europol a jeho pravomoci

Bakalářská práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Europol a jeho pravomoci**“
vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Ústí nad Orlicí dne

podpis.....

Poděkování

Tímto bych chtěl rád poděkovat JUDr. Michalovi Petrovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za jeho věcné připomínky, rady a v neposlední řadě za jeho čas.

Obsah

Úvod.....	4
1. Europol a jeho vznik	6
1.1 Europol	6
1.2 Vznik a historie Europolu	6
2 Organizační struktura	11
2.1 Struktura Europolu	11
2.2 Europol v České republice	13
3. Odpovědnost	15
3.1 Managerská odpovědnost	15
3.2 Politická odpovědnost	15
3.3 Finanční odpovědnost	16
3.3.1 Evropský účetní dvůr ECA	16
3.3.2 Útvar interního auditu IAS	17
3.4 Právní odpovědnost.....	17
4. Konkrétní změny v průběhu přijímání mezinárodních smluv a jejich vliv na Europol ...	18
4.1 Úmluva o Europolu a následně přijaté změny v Amsterodamské smlouvě	18
4.2 Aplikace Akčního plánu boje proti terorismu, rok 2002	19
4.3 Lisabonská smlouva.....	20
4.4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/794	21
5. Jakým způsobem Europol pracuje	24
5.1 Síť styčných důstojníků Europolu a jejich komunikace	24
5.2 Operativní činnost Europolu	25
Závěr	27
Seznam použitých zdrojů	28
Internetové zdroje	28
Odborná publikace	29
Právní předpisy	29
Abstrakt	31
Summary	31
Klíčová slova	32
Keywords.....	32

Úvod

Téma své bakalářské práce „Europol a jeho pravomoci“ jsem si vybral, jelikož si myslím, že se o této agentuře ví všeobecně velice málo. Mezi veřejností je tato instituce známá jako jakási evropská verze Interpolu, což je vlastně do jisté míry pravda. Ve skutečnosti jsem toho ani já sám moc nevěděl, a protože jsem zastáncem Evropské unie, tak mě toto téma samotného zajímalo. Chtěl jsem se dozvědět více, protože se mne to, stejně jako každého občana EU, týká. Rozhodl jsem se tedy zpracovat toto téma. Cílem bylo srozumitelně představit tuto instituci. Hlavně jsem se zaměřil a podrobně popsal její vývoj a postupné změny v jejích pravomocech, které přicházely s ratifikacemi mezinárodních smluv.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole definuji, co je to vlastně Europol, co je jeho cílem a úkolem. V druhé části první kapitoly jsem zpracoval jeho historii, jeho postupný vývoj, kde na začátku stála mezinárodní čistě protiteroristická jednotka, která byla zřízena po útoku na Olympijských hrách v Mnichově v roce 1972. Toto byla první mezinárodní spolupráce členských států tohoto druhu. Dalo by se říci, že je to předchůdce Europolu. Postupem času se ukázalo, že pro členské státy je výhodné sdílet informace mezi sebou, což vyústilo v policejní a soudní spolupráci, která byla ukotvena v Maastrichtské smlouvě. Následovala Úmluva o Europolu (C 316, 27/11/1995 S. 0002 – 0032) v roce 1995, která zřídila Europol tak, jak ho známe dnes. V druhé kapitole se zabývám organizační strukturou, popisuji funkci ředitele, jakožto hlavy Europolu, jeho náměstků a hlavní rozhodovací orgán – Správní radu, které se ředitel zodpovídá. Následně přibližuji fungování Europolu v České Republice. Ve třetí kapitole jsem se zaměřil na odpovědnost, kterou jsem rozdělil do čtyř oblastí. Manažerskou, kde Správní rada při svých zasedáních řeší otázky, kam se bude Europol ubírat. Politickou, která se zabývá nástroji, jak vést či regulovat Europol. Finanční, kdy hospodaření Europolu podléhá pravidelným ročním auditům ze strany Evropského účetního dvora. A v neposlední řadě odpovědnost právní. V následující čtvrté kapitole podrobně popisuji proces změn a rozšiřování pravomocí Europolu v průběhu času. Vycházel jsem zde z mezinárodních smluv: Úmluva o Europolu, Amsterodamská smlouva, Akční plán boje proti terorismu a Lisabonskou smlouva. Snažil jsem se uvést konkrétní změny, které byly aplikovány přijatím dané smlouvy v porovnání s předchozí úpravou. Tyto změny jsem hledal přímo v mezinárodních smlouvách na oficiálním webu <http://eur-lex.europa.eu>. Poslední kapitola se zabývá tím, jak vlastně Europol funguje. Popisuji zde komunikaci styčných důstojníků jednotlivých členských států mezi sebou. Jakým způsobem komunikují a systém pro jejich komunikaci.

Stěžejními zdroji pro vypracování mé bakalářské práce byly právní předpisy, které upravují danou problematiku, literatura a internetové zdroje. Především se jednalo o mezinárodní smlouvy, které upravují činnost Europolu. Z literatury například knihu *Europol and police cooperation in Europe*. Mezi internetové zdroje patřily zejména odborné články publikované na internetových stránkách orgánů či institucí Evropské unie.

Cílem mé bakalářské práce je dozvědět se co nejvíce informací o Europolu, jakožto policejní složce Evropské unie. Dalším cílem je poukázat na vliv jednotlivých

mezinárodních smluv na vznik a samotný chod Europolu. A poukázat na fakt, že díky těmto smlouvám, které byly postupem času v návaznosti na sebe aplikovány, se z Europolu stala jedna z nejdůležitějších a nejuznávanějších bezpečnostních složek na světě.

1. Europol a jeho vznik

1.1 Europol

Europol je organizace patřící pod Evropskou Unii. V evropském měřítku je svojí významností srovnatelná s organizací Interpol. Jeho členství je spjato s členstvím v Evropské Unii (jejímž subjektem se Europol stal 1. ledna 2010), pomáhá všem 28 členským státům prostřednictvím sítě národních jednotek Europolu. Spolupracuje ovšem také s řadou zemí mimo Evropskou Unii a mezinárodních organizací. Sídlo má v Nizozemském městě Haag.

Europol se zabývá potíráním kriminality a prosazováním práva v oblastech jako jsou „praní“ či padělání peněz, obchodu s drogami, vozidly, lidmi a uměleckými díly, pašování tabáku, podvody v oblasti DPH, kyberkriminalita. Dále v oblasti terorismu, ekologické kriminality a přistěhovalectví (migrace), což je v dnešní době velmi probírané téma.

Mezi jeho činnosti patří výměna dat a informací mezi mezinárodními policejními úřady, poskytování odborných a technických informací, zpravodajská činnost (vytváření analýz a zpráv). Protože Europol nemá výkonnou moc, která by překračovala hranice států (nejedná se tedy např. o zatýkání apod.), funguje na principu mezinárodní strategické spolupráce.¹

1.2 Vznik a historie Europolu

Myšlenka k vytvoření spolupráce mezi policejními silami členských států vznikla v souvislosti s myšlenkou o vytvoření samotného evropského společenství. První základ, který vedl ke vzniku Europolu se datuje od 70. let 20. století. Po několika teroristických útocích, z nichž nejvýznamnější byl ten na zimních Olympijských hrách v Mnichově roku 1972, který se zapsal do historie jako tzv. Mnichovský masakr, kdy bylo uneseno a následně zavražděno 11 izraelských sportovců. Evropské země se rozhodly zlepšit vzájemnou komunikaci a spolupráci. Kvůli tehdejší neschopnosti Interpolu účinně pomáhat evropským zemím v boji proti terorismu byla vytvořena informační spolupráce s názvem Terrorisme Radicalisme Extrémisme Violence Internationale (TREVI). Tato spolupráce započala v roce 1976.

Cílem TREVI bylo bojovat proti mezinárodnímu obchodu s drogami, a především proti terorismu. Ministři spravedlnosti a ministři vnitra se scházeli dvakrát ročně, aby se domluvili na vzájemné strategii v boji proti těmto závažným zločinům.²

Díky skupině TREVI se po pár letech jejího působení začalo debatovat o tom, jak formovat policejní spolupráci v rámci Evropského Společenství. Jako nástroj byla v roce 1985 podepsána Schengenská smlouva, kterou podepsalo pět států. Německo, Francie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Dosud ji podepsalo 26 států. Schengenská smlouva je smlouva o postupném rušení kontrol na společných hranicích, jež umožňuje společný hraniční režim a společnou imigrační politiku. Byla

¹ EUROPOL [online]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/cs/about-europol>

² Encyklopedie EU. Euroskop.cz [online]. ČR: Atrium, 2016 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/291/sekce/t - u/>

základem pro všeobecné zrušení celních a pasových kontrol na hranicích vnitřních států Evropské Unie, čímž se vytvořil tzv. Schengenský prostor. Do právního systému Evropské unie Schengenskou smlouvu začlenila až Amsterodamská smlouva z roku 1999. Státy, které vstoupily do Evropské unie po tomto roce, už Schengenskou smlouvu nepodepisují.

Tento dokument se pro ně okamžikem vstupu stává závazný stejně jako všechny další smlouvy a předpisy EU. Součástí Schengenského prostoru se tyto země však stávají až poté, když splní všechny ve smlouvě uvedené podmínky a po schválení Rady EU.

S první zmínkou o evropské policejní síle přišel německý kancléř Helmut Kohl. Inspiroval se americkou FBI. Tím odstartoval debatu o tom, jak by členské státy měly společně bojovat proti trestné činnosti. V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva, kde se ukotvila podoba policejní a soudní spolupráce.³

Co se týče základních vývojových prvků, byla policejní spolupráce v Evropě vybudována na čtyřech základních stavebních kamenech.

- a) Interpol
- b) skupina TREVI
- c) Schengenský systém
- d) tzv. Nové evropské konstrukce související se vznikem Evropské unie a budováním jednotného vnitřního trhu. Především se jedná o agenturu Europolu⁴

Vývoj a posilování pravomocí následoval velice brzy. Návrh na vytvoření Europolu schválila Rada EU 26. července 1995. Současně s tímto návrhem byla navržena Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu, která byla také schválena a vyšla v Úředním věstníku ES pod číslem OJ C 316 dne 27. listopadu 1995. Úmluva o Europolu byla v roce 1995 ratifikována všemi členskými státy a vstoupila tedy v platnost 1. října 1998.

1. července 1999 Europol zahájil svoji činnost v plném rozsahu, poté co byla zavedena celá řada nových právních předpisů. Již se neměl zabývat pouze terorismem, mezinárodním organizovaným zločinem či pašováním a prodejem drog. Nyní se do jeho hledáčku dostalo i zneužívání dětí a padělaní peněz. Dostal pravomoci k tomu, aby mohl uzavírat dohody a spolupráci s dalšími zeměmi ale i

³ Governance of the EU: The Reform Debate on European Agencies Reignited ANDOURA, S. a P. TIMMERMAN. [online]. European Policy Institutes Network, 2008 [cit. 2018-01-05] Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/11474/>

⁴BENYON, John. Policing the European Union: The Changing Basis of Cooperation on Law Enforcement [databáze online]. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), 1994 [cit. 2018-01-07], svazek 70, číslo 3, s. 504. Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.vse.cz/stable/pdfplus/2623708.pdf>.

mezinárodními organizacemi, což byl zároveň první krok i mimo Evropu. Tímto se stal plnohodnotným partnerem pro řešení záležitostí uvnitř Evropské Unie, ale i mimo ni. Již od začátku své existence se Europol zabýval vážnými problémy jako byla například situace na Balkáně, kde ve velké míře docházelo k obchodu se zbraněmi, drogami ale i lidmi, kdy tyto trestné činnosti byly z velké míry prací velkých mezinárodních organizovaných skupin (gangů). Posléze se k těmto trestným činům přidalo i nedovolené přistěhovalectví. Ze začátku byla výměna informací mezi státy složitá a zdlouhavá. Tyto potíže ovšem vyřešily nové, tou dobou rychle se rozvíjející, komunikační technologie, které celý tento proces sdílení informací mezi státy výrazně zrychlily a hlavně zjednodušily. Velkou zásluhu na tom má rozvoj a rozšíření internetu, díky kterému nastala revoluce ve sdílení informací a dat.

Dne 1. května vstoupila v platnost, již výše zmíněná Amsterodamská smlouva, která přisoudila Europolu rozhodující úlohu při realizaci bezpečnosti, svobody a práva. V Hlavě V. bylo popsáno právní postavení a struktura organizace Europolu. Tím byla stanovena jeho odpovědnost a vedení. V prvním roce své existence prodělal Europol přechod ze strategických na operační aktivity, byla také zřízena nová oddělení a zahájilo se působení v nových oblastech trestné činnosti, mimo jiné ve spolupráci s nečlenskými zeměmi EU. Tento přechod byl z velké míry iniciován zasedáním v listopadu roku 1999.

Na toto zasedání, byli pozváni bezpečnostní odborníci, policejní experti, justiční bezpečnostní sbor, akademické elity a zástupci soukromého sektoru. Výsledkem jednání bylo, že samotné represe jsou nedostačující formou prevence organizovaného zločinu a nevedou ke snížení jeho míry. Po dlouhé diskuzi se dospělo k závěru, že politika prevence by měla být taková, aby přistupovala k problémům multidisciplinárně a přitom v sobě zahrnovala opatření na všech úrovních, tj. místní, národní a mezinárodní.⁵

Ve stínu teroristických útoků na USA 11. září 2001 přišla Evropská rada téhož roku s Akčním plánem boje proti terorismu. 54 a) s cílem pomoci s vyšetřováním a stíháním závažné trestné činnosti a s cílem podpořit práci Europolu a poskytovat mu Tento dokument, spolu s dalšími rámcovými rozhodnutími Rady EU z roku 2002, přináší nový impulz do rozvoje policejní a soudní spolupráce. Pod vlivem zvýšené hrozby terorismu došlo po roce 2001 v oblasti policejní a soudní spolupráce k těmto vývojovým změnám:

- a) s cílem pomoci s vyšetřováním a stíháním závažné trestné činnosti a s cílem podpořit práci Europolu
- b) bylo přijato rámcové usnesení Rady o společných vyšetřovacích týmech jako předběžný krok s cílem zavést účinné formy přeshraničního vyšetřování případů terorismu, obchodu s drogami a s lidmi,
- c) taktéž byl zaveden evropský zatýkací rozkaz, který nahradil do té doby používané formy extradice,

⁵ The First Years, 1999-2004. Europol [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/first-years>

- d) v rámci EU byl přijat společný postoj při definování teroristického činu; definici potom musel každý členský stát zahrnout do svého právního řádu a stanovit za takovéto trestné činy odpovídající minimální hranice trestů⁶

Až do konce roku 2009 byla výchozím právním dokumentem pro fungování Europolu Úmluva o Europolu, která byla přijata v roce 1995. Následujících 15 let byla úmluva mnohokrát aktualizována a bylo k ní připojeno několik doplňujících protokolů. V těchto dokumentech bylo upraveno vše, co Europol potřeboval pro svou činnost. Od okruhu činnost, struktury, právní ochranu dat až po financování. Nedostatkem Úmluvy o Europolu se ukázal býti fakt, že její pozměňování či doplňování bylo velice složité, jelikož tato úmluva stála mimo právní rámec Evropské unie. Již okolo roku 2002 začal v Evropské radě převládat názor, že by Úmluva o Europolu měla být začleněna do evropského práva.⁷

Ke změně však došlo až koncem roku 2009, kdy přestala Úmluva o Europolu existovat, přičemž její funkci nahradilo Rozhodnutí Rady EU o zřízení Evropského policejního úřadu.

V roce 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, která přinesla do procesu evropské integrace mnoho změn, kdy ani oblast policejní a soudní spolupráce v trestních záležitostech nebyla výjimkou. Změnou například prošel proces rozhodování, který do té doby vyžadoval v Radě EU jednomyslnost, avšak touto smlouvou se přešlo na rozhodování kvalifikovanou většinou. Kvalifikované většiny je dosaženo jsou-li splněny dvě základní podmínky:

- a) 55 % členských států hlasuje pro návrh – což v dnešní době znamená 16 z 28 států

- b) návrh podporují členské státy zastupující nejméně 65 % celkového počtu obyvatel EU.

Tomuto pravidlu se také říká pravidlo dvojí většiny. Kvalifikovaná většina je nejčastějším způsobem hlasování v Radě. Používá se, když Rada přijímá rozhodnutí v rámci řádného legislativního postupu, tzv. postupu spolurozhodování. Tímto postupem se přijímá asi 80 % veškerých právních předpisů EU.⁸

⁶ The EU Fights against the Scourge of Terrorism [online]. European Commission (Freedom, Security and Justice) [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: www.europarl.europa.eu

⁷ BRUGGEMAN, Willy. Integrating the Europol convention into the European Treaties and its potential transpillarisation [online]. Liberty & Security, 2007 [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu>

⁸ Qualified majority [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/qualified-majority/>

Pokud se jedná o Europol samotný, Lisabonská smlouva vidí jeho poslání jednak v podpoře činnosti policejních orgánů členských států, ale také v posilování jejich spolupráce při předcházení závažné trestné činnosti dotýkající se dvou nebo více členských států a boji proti ní. Evropskému parlamentu a Radě potom Lisabonská Smlouva nařizuje přijetí takové legislativy, která vymezí strukturu, fungování, oblast činnosti a úkoly Europolu.⁹

Výše zmíněné Rozhodnutí Rady o zřízení Evropského policejního úřadu, již Europol považuje za subjekt EU s právní subjektivitou. Jako takovýto subjekt je Europol od této chvíle financován ze souhrnného rozpočtu EU a vztahují se na něho obecná pravidla a postupy, kterými se řídí i podobné subjekty EU.¹⁰

Současné cíle, které jsou vymezeny v aktuální právní úpravě (Rozhodnutí rady 2016/794) jsou vesměs stejné jako v již zaniklé Úmluvě o Europolu. Hlavním cílem je podpora mezinárodní policejní činnosti a spolupráce všech příslušných orgánů členských států. Termínem příslušné orgány se rozumí všechny veřejné subjekty, které vnitrostátní právo uvádí jako orgány odpovědné za předcházení trestné činnosti a boj proti ní. Kromě boje proti terorismu Europol definuje svou působnost výčtem dalších 24 forem závažné trestné činnosti, jimiž má Europol právo se zabývat. Oproti Úmluvě o Europolu je zde však jeden rozdíl, kterým je právě boj proti terorismu. V Úmluvě byl boj proti terorismu postaven na stejnou úroveň jako ostatní formy závažné trestné činnosti. Rozhodnutí Rady ovšem přiřazuje boji proti terorismu zásadní důležitost. Je uveden mezi primárními cíli Europolu, čímž je odlišen od ostatních forem závažné trestné činnosti, které jsou uvedeny až v příloze.¹¹

Zachována zůstala taktéž pasáž rozšiřující působnost Europolu o tzv. související trestné činy. Jedná se o takové trestné činy, které by za normálních okolností do kompetencí Europolu nespádaly. Pouze tehdy, když jsou tyto činy spáchány v souvislosti s jednou ze zmíněných 24 forem závažné trestné činnosti, má Europol i zde právo jednat. Související trestné činy mohou být takové, jejichž účelem je:

- a) obstarání prostředků pro spáchání činu, který je v působnosti Europolu,
- b) usnadnění nebo dokončení činů, které jsou v působnosti Europolu,
- c) dosáhnout nepotrestání činů, které jsou v působnosti Europolu.

⁹ Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie [online]. Euroskop.cz [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/738-lisabonska_smlouva.pdf

¹⁰ Rozhodnutí Rady ze dne 6. dubna 2009 o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol)]. [cit. 2010-08-23]

¹¹ Europol Convention. Consolidated version [online]. Europol [cit. 2010-08-23]. Article 2. Dostupné z: http://www.europol.europa.eu/legal/Europol_Convention_Consolidated_version.pdf

2 Organizační struktura

2.1 Struktura Europolu

Sídlem Europolu je nizozemský Haag, kde pro Europol pracuje více než 900 zaměstnanců. Jedinými orgány Europolu jsou správní rada a ředitel.

V čele Europolu stojí ředitel, který je právní zástupce agentury a je volen Radou Evropské unie, na základě stanoviska Správní rady Europolu. Ředitel je jmenován na 4 roky a jeho funkční období může být jednou prodlouženo. Odpovídá za správu Europolu, řízení personálu a také za plnění úkolů rozhodnutí Rady Evropy nebo Správní rady.¹²

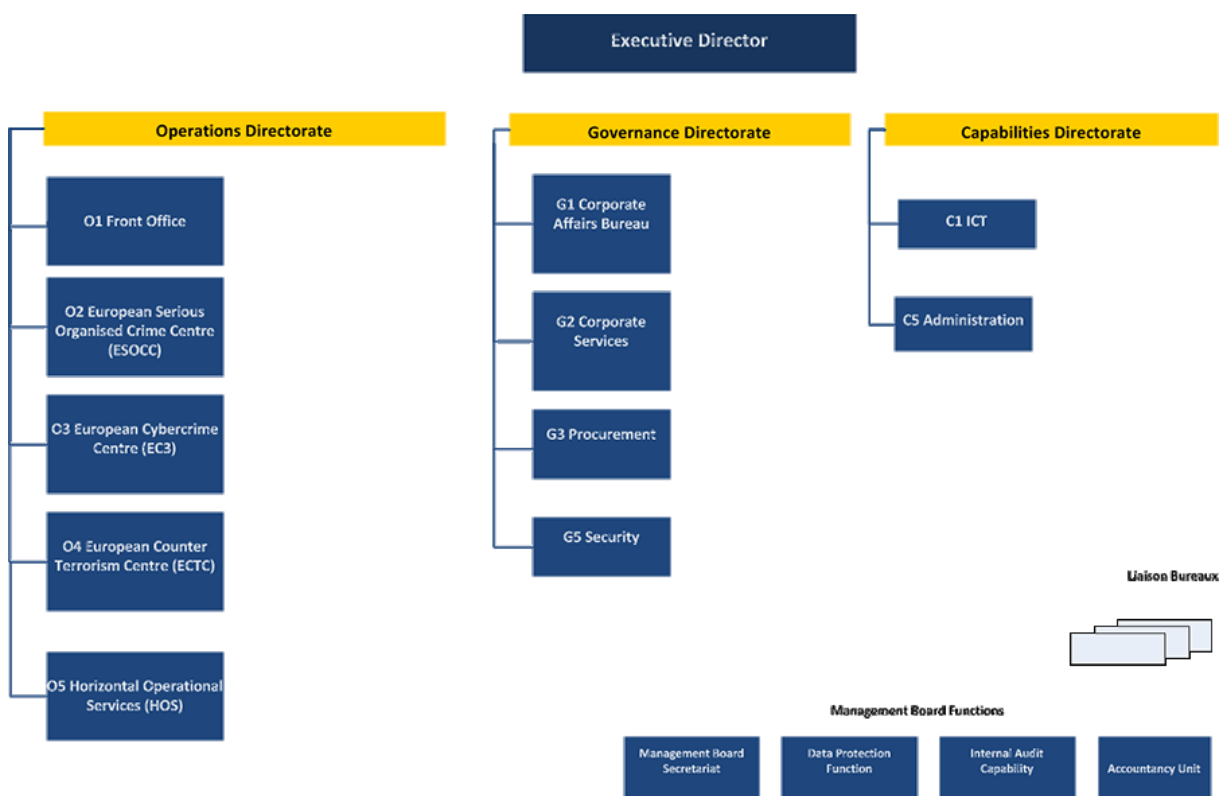
Současným ředitelem je Rob Wainwright. Narodil se v Carmarthen ve Walesu ve Spojeném království. Pracoval jako analytik v oblasti boje proti terorismu a organizovanému zločinu. Díky této práci a zkušenostem, které zde získal, byl později zvolen jako vedoucí Britského styčného úřadu pro Europol. Později vedl Britský Národní centrální úřad pro Interpol. Při nástupu do funkce ředitele Europolu bylo jeho hlavním cílem soustředit se na prioritní oblasti mezinárodní trestné činnosti a dosáhnout úspor provozních nákladů. V průběhu jeho funkčního období Europol zdvojnásobil počet případů, ve kterých se angažoval. V roce 2014 se Europol zabýval zhruba 35 tisíci případy. Zasadil se o posílení prací v oblasti boje proti pašování osob a nelegální migraci.

Ředitele v jeho práci podporují tři zástupci – náměstci. Každý náměstek má svůj okruh zaměření a své oddělení, přičemž náplň práce jim určuje přímo ředitel. Každé oddělení se dále dělí na speciální útvary, které se věnují přímo konkrétní problematice. První oddělení se nazývá Operativní oddělení a spadají do něho útvary jako například Centrum koordinace, Úsek boje proti terorismu, Úsek finanční kriminality a technologií, Úsek boje proti padělání peněz a další. Druhé oddělení je Řídící oddělení, jehož útvary jsou například Úsek strategických a vnějších vztahů nebo Úsek právní. Třetím a zároveň posledním oddělením je oddělení zaměřující se na správu statků Europolu. Tvoří ho útvary jako Správa struktury a vybavení, IT správa, Personální nebo Finanční oddělení.

Hlavním rozhodovacím orgánem agentury Europol je Správní rada. Správní rada se skládá ze zástupců členských států a Komise, každý stát i Komise má jeden hlas. Předsedu a místopředsedy vybírá trojice států, které připravují 18 ti měsíční program Rady, a to na odpovídající funkční období 18 měsíců. Zasedání Správní rady se koná minimálně dvakrát ročně a usnáší se dvoutřetinovou většinou. Úkoly, které Správní rada vykonává jsou zakotveny v Rozhodnutí o Europolu. Nejdůležitější úkoly jsou například přijímání strategie pro Europol, přijímání příslušných rozhodnutí,

¹² Management & Control. Europol [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/management-147>

opatření či finančních nařízeních a v neposlední řadě také dohled nad činností ředitele Europolu.¹³

Obrázek 1: Organizační struktura Europolu

Podle článku 8 Rozhodnutí musí každý členský stát Evropské unie mít zřízenou svou vlastní Národní jednotku Europolu (ENU – Europol National Unit), která je tzv. styčným bodem, což je vlastně „spojka“ mezi Europolem a státními bezpečnostními složkami. Vedoucí těchto jednotek se setkávají v pravidelných intervalech. Každá členská země je zastupována alespoň jedním odpovědným zástupcem, který vykonává svou funkci přímo v sídle Europolu a hájí zájmy své země v souladu s vnitrostátním právem země, kterou zastupuje.

Vzájemné vztahy jednotek a státních orgánů jsou vyřešeny v právu vnitrostátním, avšak Národním jednotkám musí být umožněno plnit své úkoly. Mezi

¹³ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2010. 422 s. ISBN 978-80-7201-813-0. Str. 256-258

tyto úkoly patří například: předávání operativních informací Europolu, vyřizování žádostí Europolu, dodávání informací Europolu a další.¹⁴

Dále bych do struktury zařadil i třetí strany, jelikož Europol poskytuje zázemí styčným osobám z nečlenských zemí a organizacím, které spolupracují na základě dohod o spolupráci se zeměmi Evropské unie. Mezi tyto země patří: Albánie, Austrálie, Černá Hora, Kanada, Kolumbie, Island, Indie, Makedonie, Moldávie, Norsko, Pakistán a Švýcarsko.

Spolupracující organizace jsou například Interpol či donucovací orgány USA jako jsou Úřad pro alkohol, tabák, zbraně a výbušniny (Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives – ATF), Národní úřad pro kontrolu obchodu s drogami (Drug Enforcement Administration – DEA), Federální úřad pro vyšetřování (Federal Bureau of Investigations – FBI), Imigrační a naturalizační úřad (Immigration and Customs Enforcement – ICE), Daňová služba (Internal Revenue Service – IRS). Europol má také jednoho styčného pracovníka v Interpolu v Lyonu ve Francii a dva styčné pracovníky ve Washingtonu.¹⁵

Instituce styčného důstojníka je funkce, kdy je alespoň jeden příslušník Národní jednotky Europolu vyslán přímo do Europolu, aby hájil zájmy dané vysílací jednotky. Je jakýmsi prostředníkem v obousměrné výměně informací mezi Eupolem a Národní jednotkou. Poskytuje poradenství zástupcům Europolu a v rámci své odpovědnosti napomáhá při výměně informací mezi svojí Národní jednotkou a styčnými důstojníky z jiných členských zemí. Jsou vázáni jak právem vnitrostátním, tak předpisy platnými pro správu Europolu.

2.2 Europol v České republice

Česká republika se stala plnoprávným členem až v okamžiku vstoupení do EU. Na rozdíl od členství v Interpolu, kdy Česká republika byla jedním ze zakládajících zemí. Díky tomu, byla role na vývoj a formování Europolu nižší, než tomu bylo v případě Interpolu. Česká republika se i přesto rychle stala aktivním členem Evropského policejního úřadu. Stejně jako Interpol, i Europol má v České Republice svojí Národní jednotku. Tato jednotka je vázána Rozhodnutím o Europolu, které mu ukládá povinnost k výkonu následujících činností:

- a) poskytovat Europolu z vlastního podnětu potřebné informace a poznatky,
- b) reagovat na žádosti Europolu o informace, poznatky a konzultace,
- c) poskytovat informace a poznatky příslušným orgánům,

¹⁴ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2010. 422 s. ISBN 978-80-7201-813-0. Str. 268-269

¹⁵ Deputy director of Europol, Capabilities department. Europol [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-21]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/deputy-director-europol-capabilitiesdepartment>

- d) aktualizovat informace a poznatky,
- e) poskytovat Europolu informace k ukládání údajů do počítačových systémů,
- f) zasílat Europolu žádosti o konzultace, informace, poznatky a analýzy,
- g) zajistit soulad s právními předpisy při každé výměně informací mezi ní a Europolem.¹⁶

„Národní jednotka není povinna poskytovat informace a poznatky, pokud by to poškodilo podstatné národní bezpečnostní zájmy nebo to ohrozilo úspěch probíhajícího vyšetřování nebo bezpečnost jednotlivce nebo se to týkalo informací pocházejících ze zpravodajských služeb nebo zvláštních zpravodajských činností týkajících se vnitřní bezpečnosti.“¹⁷

Česká Národní jednotka Europolu má své sídlo v Praze, ve stejném útvaru jako Národní ústředna Interpolu, je tedy součástí Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování na Policejním Prezidiu České republiky.

¹⁶ viz. Článek 8 Odstavec 4 Rozhodnutí Rady o zřízení Evropského policejního úřadu z 6. dubna 2009 s účinností k 1. lednu 2010 Viz EU. Rozhodnutí Rady ze dne 6. dubna 2009 o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol). In Úřední věstník Evropské unie. 2009, L121, s. 37-66.

¹⁷ Policie ČR: Útvary Policie ČR [online]. 2010 [cit. 2018-01-22]. EUROPOL: Národní jednotky Europolu. Dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/narodni-jednotky-europolu.aspx>

3. Odpovědnost

3.1 Managerská odpovědnost

Europol má managerskou radu, která se setkává pravidelně šestkrát ročně, což je oproti ostatním agenturám, které se setkávají dvakrát až čtyřikrát za rok, jednoznačně nejčastěji. Je vydávána výroční zpráva spolu s údaji o rozpočtu. Povinností managerské rady také je pravidelně podávat informace výboru a prioritách schválených radou Europolu a zpracovávat hodnocení činnosti. U ostatních agentur je zvykem, že složení správní rady je veřejné a kdokoliv si ho může zjistit. U Europolu je tomu však jinak, zde je složení veřejně nepřístupné, nejsou tedy zveřejňovány seznam členů ani jejich kontaktní údaje. Je tomu tak z bezpečnostních důvodů. Rada Evropy se dříve pokoušela prosadit zveřejňování složení správní rady a však neúspěšně. Každý členský stát je v managerské radě zastoupen třemi až čtyřmi členy, celkem se tedy setkává zhruba 100 účastníků. Účastníci se shodli na tom, že projednávají spíše možnosti, jak řídit radu, než otázky strategických a provozních cílů Europolu, proto byla následně přijata opatření. Nové rozhodnutí rady nyní výslovně uvádí, že její setkání se konají proto, aby přijala strategii Europolu a v kompetenci předsedy rady Europolu je specifikovat strategické otázky, kterým směrem bude agentura dále směřovat.¹⁸

3.2 Politická odpovědnost

Europol spadá pod Radu Evropy, členské státy jednající prostřednictvím svých zástupců v radě Europolu defacto přenášejí svoji odpovědnost na Radu Evropy, která je vlastně představuje konečnou odpovědnost v politické hierarchii. Lisabonskou smlouvou byly zavedeny kontrolní kroky. Byla posílena role Evropského parlamentu ve vztahu k agenturám. Evropská Rada získala nástroje, jak sledovat a kontrolovat činnost Europolu. Těmito nástroji jsou například rozpočtový výsledek, publikování výroční zprávy či možnost předvolání výkonného ředitele k podání vysvětlení. Jak jsem již zmiňoval výše, ředitel je také jmenován Radou Evropy, která má zároveň pravomoc ho odvolat. Ředitel také pravidelně prezentuje výroční zprávu Radě Evropy. Rada také schvaluje uzavírání dohod s organizacemi Evropské unie, mezinárodními organizacemi a třetími zeměmi. Ředitel nemůže začít jednání či podepisovat smlouvy a dohody bez toho, aniž by to projednal s Radou.

Na druhou stranu ale pokulhávala komunikace Europolu s Evropským parlamentem, který neměl pravomoc k zavolání si ředitele k podání vysvětlení ba ani k tomu, aby Europolu zasahoval do rozpočtu či oblasti působení. Na tyto skutečnosti

¹⁸ Beyond Design – The Evolution of Europol and Eurojust. BUSUIOC, M. a M. GROENLEER. Perspectives of European Politics and Society [online]. 3. Delft, The Netherlands: Routledge, 2013, s. 285-304 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228123829_Beyond_Design_The_Evolution_of_Europol_and_Eurojust

pravidelně upozorňoval před schválením rozpočtu Europolu, vždy se ale setkal s ignorací. Neměl ani možnost zasahovat či konzulovat smlouvy s ostatními zástupci členských států. Toto vše se začaly měnit pravidelné schůzky mezi zástupci Europolu a členy Evropského parlamentu a svou úlohu sehrála i slyšení ředitele, která se odehrávala před výborem pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní záležitosti (The Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs – LIBE). Rada poté stanovila pravidelná slyšení před Evropským parlamentem a nařídila také provádění vnitřního auditu Europolu. Tímto se vyrovnala pozice Europolu na úroveň ostatních agentur. Rozhodovací pravomoci byly předány Radě Evropy a Evropskému parlamentu na základě Lisabonské smlouvy, díky které mohou určit oblasti činnosti, úkoly, strukturu a fungování Europolu, dle řádného legislativního procesu.

Po zkušenostech z jiných agentur, Evropský parlament využil své pravomoci a zavedl povinnost schválení připravovaných kroků Parlamentem. Podobně je tomu i v případě Europolu, kde byly zavedeny kontrolní a sankční mechanismy prostřednictvím odpovídajících výborů parlamentu.¹⁹

3.3 Finanční odpovědnost

Europol se řídí stejnými zásadami jako každá jiná instituce či agentura Evropské unie. Je odpovědný za monitorování závazků a vyplácení výdajů, musí si také vést podrobný přehled o příjmech a nakládání s rozpočtem, řídí se tedy pravidly Evropské unie. Je financován z rozpočtu EU, stejně jako ostatní agentury, tím se zvýšil vliv Evropského parlamentu, který má kontrolu nad přidělováním peněz této agentuře. Roční účetnictví podléhá auditu, který vykonává Evropský účetní dvůr (European Court of Auditors – ECA).²⁰

3.3.1 Evropský účetní dvůr ECA

Hlavní náplní práce Evropského účetního dvora je poskytování rozpočtovému orgánu prohlášení a věrohodnosti týkající se účetní uzávěrky a správnosti a zákonnosti uskutečněných transakcí. Výsledkem práce ECA je výroční zpráva, která je publikována v Úředním věstníku Evropské unie. Výroční zpráva slouží jako podklad Evropskému parlamentu ke kontrole hospodaření s rozpočtem Europolu. Evropský účetní dvůr je oprávněn kdykoliv podávat připomínky ke specifickým otázkám a také zaujímat stanoviska na žádost jiných institucí Evropské unie (uvedených v čl. 13 Smlouvy o fungování Evropské unie).²¹

¹⁹ „Tamtéž“

²⁰ Management & Control. Europol [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/management-147>

²¹ „Tamtéž“

3.3.2 Útvar interního auditu IAS

Útvar interního auditu (Internal Audit Service – IAS) funguje jako interní auditor agentur, které mají povinnost předkládat finanční nařízení použitelné při stanovování souhrnného rozpočtu Evropské unie. Tento Útvar se také zabývá otázkami ohledně odpovědnosti a možných řešení společných postupů napříč podobnými agenturami.

Útvar interního auditu působí v sídle Europolu v Haagu a spadá výhradně pod Správní radu Europolu. Jeho úkolem je poskytování nezávislých a objektivních ověřovacích a poradenských služeb, tyto úkoly vykonává prostřednictvím interních auditů. Europolu také poskytuje poradenství v oblasti finančních rizik a hospodaření.²²

3.4 Právní odpovědnost

Systém soudní kontroly ve vztahu k Europolu byl značně omezen. Důvody k soudnímu přezkumu mohly být pouze v otázkách týkajících se toho, zda došlo ke splnění legality opatření a rozhodnutí, která byla přijata Radou na podnět členských států nebo od Komise. Právně závazné akty, které byly Europolem přijímány nespádaly pod soudní jurisdikci a byly tedy zbaveny soudního přezkumu. Ovšem tím byla agentura zcela mimo možnosti soudního postihu, na což ostatně bylo mnohokrát upozorňováno. Tento nedostatek byl napraven Lisabonskou smlouvou, která udělila soudní moci pravomoci k tomu, aby mohla dohlížet na agentury jako například Europol, Evropská policejní akademie (European Police College – CEPOL) či Eurojust. Smlouva o fungování Evropské unie (Treaty on the Functioning of the European Union – TFEU), konkrétně pak článek 263, zavádí možnost soudního přezkoumání činnosti agentur ze strany Soudního dvora, Evropské centrální banky, Evropského parlamentu, Rady a Komise.²³

²² „Tamtéž“

²³ Beyond Design - The Evolution of Europol and Eurojust. BUSUIOC, M. a M. GROENLEER. Perspectives of European Politics and Society [online]. 3. Delft, The Netherlands: Routledge, 2013, s. 285-304 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228123829_Beyond_Design_The_Evolution_of_Europol_and_Eurojust

4. Konkrétní změny v průběhu přijímání mezinárodních smluv a jejich vliv na Europol

4.1 Úmluva o Europolu a následně přijaté změny v Amsterodamské smlouvě

V zakládajícím dokumentu o Europolu (Úmluva o Europolu z roku 1995) se za hlavní cíl klade mezinárodní spolupráce členských států v boji proti: terorismu, obchodu s drogami a jiným závažným formám trestné činnosti, jak je uvedeno v článku 2 Úmluvy.

„Cílem Europolu je v rámci spolupráce členských států podle čl. K.1 bodu 9 Smlouvy o Evropské unii zdokonalit prostřednictvím opatření uvedených v této úmluvě výkonnost a spolupráci příslušných orgánů v členských státech při předcházení terorismu, nedovolenému obchodu s drogami a jiným závažným formám mezinárodní trestné činnosti a při boji proti nim tam, kde jsou konkrétní známky, že jde o zločinné spolčení, a dva nebo více členských států je dotčeno těmito formami trestné činnosti takovým způsobem, že to vzhledem k rozsahu, významu a následkům trestných činů vyžaduje společný postup členských států.“²⁴

Naproti tomu novelizovaný text v Amsterodamské smlouvě (platná od roku 1999) přímo rámcově vyjmenovává kriminální činy, na které se bude třeba zaměřit. Jsou to: rasismus a xenofobie, terorismus, organizovaný a jiný zločin, obchodování s lidmi, trestné činy proti dětem, nedovolené obchodování s drogami, nedovolené obchodování se zbraněmi, korupce, podvodné machinace.

Rovněž jsou také vymezeny nové metody spolupráce:

- a) mezi policejními silami, celními a jinými příslušnými orgány a přímo prostřednictvím Europolu,
- b) mezi soudními orgány,
- c) aproximací (větší harmonizací) pravidel o trestních věcech.²⁵

„Nový článek K. 3 podobně vymezí rozsah společného postupu při spolupráci soudů v trestních věcech, včetně výkonu rozhodnutí, vydávání, kompatibility pravidel, konfliktů jurisdikcí a minimálních pravidel o trestech v oblastech organizovaného zločinu, terorismu a obchodování s drogami, Prohlášení uvádí, že v rámci poslední z těchto položek nedojde k pokusu zavazovat členské státy zavést minimální tresty,

²⁴ Úmluva o Europolu. [online]. 1995, C 316, [cit. 2018-02-18] S. 2-32. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A41995A1127%2801%29>

²⁵ Treaty of Amsterdam. [online]. 1997, C 340 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX:52013DC0938>

*nestanoví-li tak jejich právní řád. Nový článek K. 4 učiní Radu odpovědnou za stanovení podmínek, za nichž mohou policejní a soudní orgány se souhlasem operovat na území jiného členského státu.*²⁶

Zde bych rád podotkl, že podle mne bod c) aproximace je velice důležitým prvkem do budoucna, díky čemuž byla snaha členských zemí, aby se jejich právní řády harmonizovaly a nebyly v nich velké rozdíly, které mnohdy mohly způsobovat soudům překážky. Také souhlasím s tím, že Rada stanovuje podmínky a schvaluje operace na území jiného členského státu a je také za ně odpovědná. Myslím si, že celkově tyto změny jsou prospěšné a změny, které Amsterodamská smlouva přinesla, jsou přínosem.

Další změnou je pravomoc k soudnímu přezkumu, který je vykonáván příslušným národním orgánem.

*"Činnost na poli policejní spolupráce podle článku K. 2, včetně činnosti Europolu, bude podléhat náležitému soudnímu přezkumu příslušnými národními orgány podle pravidel účinných v každém členském státě". Tam, kde se Evropský soudní dvůr věcí postoupených mu národními soudy ujal, budou mít členské státy, které příslušné prohlášení neučinily, nicméně právo adresovat mu prohlášení a komentáře. Komise a kterýkoli členský stát budou mít rovněž právo Soud žádat, aby přezkoumal zákonnost rozhodnutí, pokud se domnívají, že ke konkrétnímu opatření nebyla dána podle Smlouvy příslušnost nebo že byla porušena závazná procesní ustanovení.*²⁷

4.2 Aplikace Akčního plánu boje proti terorismu, rok 2002

Kvůli teroristickému útoku 11. 9. 2001 v USA a stále zvyšující se hrozbě terorismu na území EU byl přijat Akční plán boje proti terorismu. Tento Plán obsahoval necelých 20 změn, plánů a strategií do budoucna, avšak výhradně Europolu se týkaly dvě.

- a) přeměna Europolu na úřad Evropské unie proto, aby podléhal kontrole Evropského parlamentu, Rady a soudní kontrole Soudního dvora,
- b) posílení vzájemné výměny preventivních informací zpravodajských služeb členských států mezi sebou a Eupolem. Podpora spolupráce mezi Eupolem a Eurojustem (orgán pro mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech mezi státy EU), a upřesnění spolupráce mezi nimi.

„Podporovat přeměnu Europolu na úřad Evropské unie podléhající demokratické kontrole Evropského parlamentu a Rady a soudní kontrole Soudního

²⁶ „Tamtéž“
²⁷ „Tamtéž“

dvora; a v tomto smyslu již vytvořit společný právní základ pro práci Europolu ještě před vstupem Smlouvy o Ústavě pro Evropu v platnost“

„Přednostně posílit vzájemnou výměnu preventivních informací zpravodajských služeb členských států mezi sebou a Europolem při dodržování zásad zachování a ochrany údajů; podporovat spolupráci a vzájemnou výměnu informací mezi Europolem a Eurojustem a upřesnit způsob spolupráce mezi nimi.“²⁸

Dle mého názoru byl tento akční plán správným krokem, neboť hrozba terorismu se stupňovala nejen v USA, ale i u nás v Evropě. Posílení a zrychlení výměny informací mezi státy bylo určitě správné, neboť čas je v oblasti terorismu jeden z nejdůležitějších faktorů prevence. Bohužel, jak již víme, útoky v Evropě byly i přesto uskutečněny. Ale věřím, že jestli byl díky tomuto Akčnímu plánu překažen alespoň jeden útok, tak plán byl Evropě prospěšný.

4.3 Lisabonská smlouva

Výraznou změnou je posílení role Evropského parlamentu, změnilo se jeho postavení v legislativním procesu, například schvalování rozpočtu pro Europol. Zvětšil se také jeho rozsah v oblastech, které podléhají spolurozhodovací proceduře. Což v praxi znamená, že Evropský parlament již má v kompetenci určitým způsobem regulovat Europol.

„Další změnou je podstatné posílení role Evropského parlamentu, jehož postavení v legislativním procesu, včetně schvalování rozpočtu, se má vyrovnat pozici Rady. K tomu přispívá i výrazné zvýšení počtu oblastí podléhajících spolurozhodovací proceduře.“²⁹

Nově se také objevil již výše zmiňovaný termín „kvalifikovaná většina“. Hlasuje-li se o návrhu, pro přijetí se musí vyslovit alespoň 55 % členských států (16 z 28) a členské státy zastupující nejméně 65 % celkového počtu obyvatel Evropské unie. V případě Europolu to znamená, že Evropský parlament a Rada mu formou nařízení vymezí strukturu, fungování, oblast činnosti a úkoly a pro jejich schválení je potřeba odhlasování návrhu kvalifikovanou většinou.³⁰

Tady mi také nezbyvá než souhlasit se změnami. Větší zapojení Evropského parlamentu je určitě na místě. Vždy je lepší, když se na správě podílí více orgánů, rozhodování a přijímání návrhů je pak více demokratické, legitimní a zároveň nabízí více pohledů na danou problematiku. Myslím si, že změna hlasovacího procesu v podobě kvalifikované většiny je dobrou inovací. Především se mi líbí potřeba splnění obou podmínek,

²⁸ Akční plán boje proti terorismu [online]. 2002 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0475>

²⁹ Lisabonská smlouva [online]. 2007 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC>

³⁰ Kvalifikovaná většina. Evropská rada Rada Evropské unie [online]. [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/qualified-majority/>

55 % členských států a zároveň 65 % celkové populace Evropské unie. Rozhodně to podle mne přidává hlasování na legitimitě.

Co se týče policejní spolupráce, Lisabonská smlouva výslovně hovoří o spolupráci všech příslušných orgánů členských států včetně policie, celních orgánů a dalších donucovacích orgánů specializovaných na předcházení trestným činům, jejich odhalování a objasňování. Dále také rámcově definuje roli Europolu, který má pokračovat v podpoře a posilování činnosti policejních a jiných donucovacích orgánů členských států a zároveň by je měl nabádat a být nápomocen k vzájemné spolupráci. Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním procesem projednávat a přijímat opatření pro činnost členských států, kterými by zajistili prevenci v oblasti trestné činnosti, aniž by se harmonizovaly právní předpisy členských států.

Rada zvláštním legislativním postupem stanoví podmínky, za kterých mohou příslušné orgány jiných členských států v rámci trestní a justiční spolupráce v trestních věcech působit na území jiného členského státu ve spojení a po dohodě s jeho orgány.

Konkrétně pak její vliv na Europol charakterizuje Ministerstvo vnitra ČR takto:

„Lisabonská smlouva výslovně hovoří o spolupráci všech příslušných orgánů členských států „včetně policie, celních orgánů a dalších donucovacích orgánů specializovaných na předcházení trestným činům, jejich odhalování a objasňování“.

Lisabonská smlouva rámcově definuje roli Europolu, jenž má podporovat a posilovat činnost policejních a jiných donucovacích orgánů členských států a měl by napomáhat jejich vzájemné spolupráci. Postavení Europolu a jeho strukturu a činnost by mělo v budoucnu upravovat nařízení Evropského parlamentu a Rady (předpokládá se předložení příslušného legislativního návrhu v roce 2013). Lisabonská smlouva stanoví výslovně možnost, aby Unie aktivně vystupovala v oblasti prevence kriminality. EP a Rada mohou řádným legislativním postupem přijímat pobídková a podpůrná opatření pro činnost členských států v oblasti předcházení trestné činnosti bez harmonizace právních předpisů členských států.

Co se týká případných zásahů na území jiného členského státu, Rada stanoví zvláštním legislativním postupem podmínky a meze, za nichž mohou příslušné orgány členských států v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech působit na území jiného členského státu ve spojení a po dohodě s jeho orgány.³¹

4.4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/794

Hlavním cílem tohoto nařízení bylo stanovit Europolu pravidla a systém, kterým Evropský parlament spolu s parlamenty členských zemí Evropské unie může

³¹ Lisabonská smlouva [online]. 2011 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

monitorovat činnost Europolu. Dalším cílem bylo uzpůsobit vnější vztahy Europolu předpisům Lisabonské smlouvy.

Jako nástroj pro monitorování a kontrolu Europolu byl použit evropský inspektor ochrany údajů, který monitoruje způsob, jakým Europol zpracovává osobní údaje. Na práci Europolu nově také dohlíží skupina pro společnou parlamentní kontrolu, která je tvořena členy vnitrostátních parlamentů a Evropského parlamentu. Byl také zaveden jasný postup, kterým občané mohou zasílat své žádosti podle práva EU.

K vymezeným cílům Europolu tímto nařízením přibyly i tzv. související trestné činy, které tímto spadají do jeho působnosti. Jsou to:

- a) předcházení trestných činů, které byly spáchány za účelem obstarání prostředků pro spáchání činů,
- b) trestné činy vedoucí k usnadnění spáchání trestného činu,
- c) trestné činy za účelem dosáhnutí beztrestnosti pro pachatele činů.³²

„Kromě cílů uvedených v odstavci 1 spadají mezi cíle Europolu rovněž související trestné činy. Za související trestné činy se považují:

- a) trestné činy, jejichž účelem je obstarání prostředků pro spáchání činů spadajících do působnosti Europolu;*
- b) trestné činy, jejichž účelem je usnadnění nebo spáchání činů spadajících do působnosti Europolu;*
- c) trestné činy, jejichž účelem je dosáhnout beztrestnosti pro pachatele činů spadajících do působnosti Europolu.“³³*

V tomto nařízení je Europolu stanoveno 13 úkolů, díky kterým by měl dosáhnout svých cílů. Z těchto 13 ti úkolů jsem vybral 7, dle mého názoru nejdůležitějších. Jsou jimi:

- a) shromažďovat, uchovávat, zpracovávat, analyzovat a vyměňovat si informace, včetně operativních informací o trestné činnosti;
- b) sdělovat zemím EU prostřednictvím národních jednotek Europolu bezodkladně veškeré informace a souvislosti mezi trestnými činy, které

³² Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV. In Úřední věstník Evropské unie. 2016, L135/53

³³ „Tamtéž“

se jich týkají;

- c) koordinovat, organizovat a provádět vyšetřovací a operativní postupy s cílem podporovat a posilovat činnosti příslušných orgánů zemí EU;
- d) připravovat posouzení hrozeb, strategické a operativní analýzy a všeobecné situační zprávy;
- e) účastnit se společných vyšetřovacích týmů;
- f) budovat specializovaná centra EU pro boj proti určitým typům trestné činnosti, především Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě;
- g) podporovat země EU v boji proti trestným činům, které jsou usnadňovány, propagovány nebo páčány za použití internetu.³⁴

Zde si myslím, že došlo k rychlému a pohotovému zásahu ze strany orgánů Evropské unie, kdy si začíná uvědomovat obrovskou hrozbu trestných činů, které jsou páčány prostřednictvím internetu. Je to nový typ zločinu, který je zcela odlišný od trestných činů, které jsme znali z dob minulých. Kyberzločiny jsou na rozdíl od těch klasických zločinů velice těžko zjistitelné a dohledatelné. Proto si myslím, že je na místě, když se v Nařízení objevila zmínka o budování speciálních center a týmů výhradně pro boj s tímto velice rychle se rozvíjejícím odvětvím zločinu.

Celkově si myslím, že každá z inovací právních předpisů, kterou jsem zde uvedl, byla na místě a správným krokem. Reagovaly a řešily aktuální problémy té doby. Nejvíce z uvedených změn se mi líbilo zavedení kvalifikované většiny v hlasovacím procesu. Přejde mi to jako velice demokratický a legitimní způsob, jak schvalovat předložené návrhy.

³⁴ Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV. In Úřední věstník Evropské unie. 2016, L135/53

5. Jakým způsobem Europol pracuje

5.1 Síť styčných důstojníků Europolu a jejich komunikace

Styční důstojníci zajišťují aktivní propojení mezi sídlem Europolu v Haagu a národními jednotkami Europolu v 27 hlavních městech členských států. Jedná se o jedinečnou síť 129 styčných důstojníků, kteří zprostředkovávají a usnadňují každodenní výměnu informací a tím zajišťují podporu a koordinaci v probíhajících vyšetřováních. Při Europolu také působí styční důstojníci z 10 zemí mimo Evropskou unii a z organizací, které s Europolem spolupracují na základě dohod o spolupráci. Dva styční důstojníci byli také přiděleni do Washingtonu DC a jeden do sídla Interpolu v Lyonu. Tato síť je provozována bezpečnými komunikačními kanály zřízené Europolem.³⁵

Tato komunikační infrastruktura je provozována na základě komunikačních kanálů, jejichž páteř tvoří síť Europolu, která propojuje všechny členské státy ale i třetí země či třetí strany, s nimiž Europol uzavřel dohody o spolupráci.

Z pozice Europolu jakožto hlavního správce operativních a jiných údajů, včetně osobních, je zřejmé, že jednou ze základních prostředků jeho aktivit je počítačový informační systém. Tento systém obsahuje údaje o podezřelých či odsouzených osobách stejně jako o osobách podezříváných z možného trestného činu v budoucnosti (na základě konkrétních důvodů). K takovýmto osobám jsou v databázích uloženy nejen faktická data, ale i další dostupné materiály, jako například profily DNA či daktyloskopické údaje.

Zajímavostí tohoto informačního systému je způsob správy jeho dat. Jejich vkládání a využívání je umožněno pouze Národními jednotkami a určeným osobám. Vložené údaje navíc mohou být upravovány či vymazávány pouze osobou, která původní záznam vložila. Současně veškeré informace předané Europolu smějí být předány k využití dalšímu členskému státu pouze v případě souhlasu státu zdrojového. Tímto se výrazně eliminuje možnost rozšíření informací k nežádoucím osobám.

Počítačový systém Europolu (The Europol Computer System) má tři základní složky:

- a) Informační systém Europolu s údaji o osobách a trestných činech,

- b) Systém analýz, obsahující všechna data určená k pozdější analýze

³⁵ SANTIAGO, Michael. Europol and Police Cooperation in Europe. 2000. ISBN 0-7734-7731-4 978-0-7734-7731-5.

- c) Indexový systém umožňující zjištění existence určité informace v systému bez shlednutí jeho konkrétního obsahu.

Pro sdílení svých informací používá Europol, za účelem jasného rozlišení úrovně důvěrnosti, systém čtyř stupňů utajení: vyhrazené (restricted), důvěrné (confidential), tajné (secret) a přísně tajné (top secret).³⁶

Hlavním úkolem Europolu je výměna informací. Pro jeho splnění je nezbytným předpokladem rychlý, a hlavně bezpečný přenos dat. Informace do členských států musí přijít do systému Europolu bez toho, aniž by byly přečteny či zcizeny. Z tohoto důvodu Europolu vyvinut systém na míru, jeho název je Síťová aplikace pro bezpečnou výměnou informací (Secure Information Exchange Network Application – SIENA). Při přenášení či ukládání dat musí být zaměstnanci dodržovány zásady ochrany dat. Systém je provozován v Ústředí Europolu v Haagu. Díky němu je umožněno členským státům, Europolu a třetím stranám komunikovat rychle a bezpečně. O všech přenosech musí být ze zákona vedeny záznamy, proto je SIENA automaticky ukládá. Příjemce se musí zavázat, že přenášené osobní údaje budou použity pouze pro účel, za kterým byla data poskytnuta. Toto opatření je z důvodu zajištění odpovědného nakládání s osobními údaji, kterým je Europol vázán.

Systém výměny informací a dat je založen na unikátním konceptu Styčného úřadu Europolu (Europol Liaison Bureaux). Každý stát, který je členem Evropské unie poskytuje Europolu alespoň jednoho odpovědného pracovníka. Ve výsledku tedy pracovníci z 36 zemí a Interpol jsou na jednom místě. Právě díky tomu je výměna informací mezi Europolem a členskými státy tak snadná a rychlá. Styčné úřady poskytují informace a spojení 24 hodin denně a 7 dní v týdnu, přičemž mezi sebou komunikují právě systémem SIENA. Komunikace mezi odpovědným pracovníkem v Europolu a jeho Národní jednotkou probíhá v mateřském jazyce, tím je odbourána jazyková bariéra. Kanceláře styčných důstojníků jsou hned vedle sebe, což spolupráci a komunikaci mezi státy také výrazně urychluje.³⁷

5.2 Operativní činnost Europolu

Jedním z klíčových cílů Europolu je poskytovat donucovacím orgánům EU nepřetržitou operativní podporu. Tato podpora se zajišťuje v oblastech, které spadají do mandátu Europolu, a také v horizontálních případech vedoucích napříč několika oblastmi trestné činnosti. Operativní podporu členských států lze rozšířit vysláním mobilní kanceláře Europolu s příslušnými analytiky a odborníky s cílem poskytovat pomoc na místě v členských státech. Mobilní kancelář pracovníkům Europolu

³⁶ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2010. 422 s. ISBN 978-80-7201-813-0. Str. 259-263

³⁷ Data protection at Europol [online]. The Hague, The Netherlands: Europol, 2012 [cit. 2018-02-21]. ISBN 978-92-95078-31-4. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_dpo_booklet_0.pdf

umožňuje přístup ke kompletní škále nástrojů pro vyhledávání a analýzu informací z jakéhokoli vzdáleného místa.

V rámci operativní činnosti si Europol vytváří vlastní specializované operativní týmy, či školí odborníky pro jednotlivé úseky jeho práce.

Zřídil také Evropskou síť poradních týmů (EuNAT), která je sestavena z poradních týmů a útvarů krizového řízení při donucovacích orgánech. Tyto týmy a útvary poskytují strategické nebo taktické poradenství, koordinaci a podporu při vyšetřování únosů, braní rukojmí a vydírání. EuNAT trvale napojuje poradní týmy na Europol s cílem usnadnit okamžitou mezinárodní spolupráci v reakci na rizika představující ohrožení životů. Tato síť v této konkrétní oblasti sdílí osvědčené postupy a vyvíjí normy v celé EU.³⁸

Dalším příkladem je pracovní skupina Europolu pro vraždy. V roce 2009 Spojené království navrhlo zřídit při Europolu kontaktní místo pro záležitosti související s vraždami. V roce 2010 tento návrh podpořili vedoucí národních jednotek Europolu. Pracovní skupina je odbornou autoritou pro strategické otázky související s vraždami a bude vycházet z intenzivního zapojení odborníků z praxe s využitím propojené sítě evropských vyšetřovatelů vražd.

Další důležitou součástí návrhu bylo zřízení centrálního úložiště znalostí o stanovených tématech souvisejících s vraždami. Předmětem zájmu budou především: sérioví vrazi, vraždy související s organizovanou trestnou činností, zvláštní způsoby provedení trestného činu v případech, jako například vraždy ze cti či vraždy ve školách a nové trendy v dané oblasti a nové techniky vyšetřování.³⁹

³⁸ *Europol [online]. 2011 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/europol_review*

³⁹ „Tamtéž“

Závěr

Vzhledem k aktuálním problémům jako jsou například migrační krize či stále přetrvávající teroristická hrozba je dle mého názoru velice důležité, aby se Europol aktivně podílel na řešení a potírání těchto vážných hrozeb. Proto je Europol již od svého vzniku jednou z nejdůležitějších a nepostradatelných bezpečnostních složek Evropské unie.

Mým hlavním cílem bylo představit čtenářům instituci Europol a především je seznámit s vývojem a přetvářením cílů v závislosti na aktuálním dění v Evropě. Ve své práci také poukazuji na postupné rozšiřování pravomocí, které bylo potřebné k efektivní činnosti Europolu. Díky této práci jsem se dozvěděl mnoho zajímavých, a ne tak běžných informací a v souvislosti s historickým vývojem této organizace jsem se obohatil o znalosti v kontextu vývoje Evropské unie jako celku. Ve své práci jsem dále dokázal, že implementace nových mezinárodních smluv či nařízení a ustanovení v nich zakotvená měla pozitivní dopad na organizaci a dále postupně rozvíjela činnost Europolu a poskytovala právní základ pro fungování a dosažení jeho cílů.

Kladně bych ve své bakalářské práci hodnotil fakt, že orgány Evropské unie se rychle snaží reagovat na aktuální narušení bezpečnosti na území EU. Záporně bych hodnotil nedostatečnou právní úpravu v oblasti vedení databáze lidí s možnou teroristickou činností v budoucnosti, kdy Europol ví, že je zde velké riziko útoku z řad těchto lidí, o kterých si Europol vede podrobné záznamy, ovšem dokud tento útok není spáchán, Europol nemá žádnou právní oporu, aby tyto lidi eliminoval dříve, než dojde k samotnému teroristickému aktu. Na druhou stranu vím, že je těžké toto legislativně upravit, ale vzhledem k četnosti těchto útoků například na území Francie, by se měl minimálně zpřísnit dozor nad těmito evidovanými jedinci.

Závěrem bych chtěl připomenout důležitost této instituce, jak už zde bylo řečeno, a podotknout, že i přes vážnost momentální situace je dle mého názoru veřejnost stále málo obeznána s fakty a kvalitními informacemi a celkově ví o Europolu velmi málo. Do budoucna by bylo dobré, aby se tento fakt změnil.

Seznam použitých zdrojů

Internetové zdroje

1. EUROPOL [online]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/cs/about-europol>
2. Encyklopedie EU. Euroskop.cz [online]. ČR: Atrium, 2016 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: [https://www.euroskop.cz/291/sekce/t - u/](https://www.euroskop.cz/291/sekce/t-u/)
- 3 Governance of the EU: The Reform Debate on European Agencies Reignited ANDOURA, S. a P. TIMMERMAN. [online]. European Policy Institutes Network, 2008 [cit. 2018-01-05] Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/11474/>
4. BENYON, John. *Policing the European Union: The Changing Basis of Cooperation on Law Enforcement* [databáze online]. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), 1994 [cit. 2018-01-07], svazek 70, číslo 3. Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.vse.cz/stable/pdfplus/2623708.pdf>.
5. *The First Years, 1999-2004*. Europol [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/first-years>
6. *The EU Fights against the Scourge of Terrorism* [online]. European Commission (Freedom, Security and Justice) [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: www.europarl.europa.eu
7. BRUGGEMAN, Willy. *Integrating the Europol convention into the European Treaties and its potential transpillarisation* [online]. Liberty & Security, 2007 [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu>
8. *Qualified majority* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/qualified-majority/>
9. *Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie* [online]. Euroskop.cz [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/738-lisabonska_smlouva.pdf
10. *Europol Convention. Consolidated version* [online]. Europol [cit. 2010-08-23]. Article 2. Dostupné z: http://www.europol.europa.eu/legal/Europol_Convention_Consolidated_version.pdf
11. *Management & Control. Europol* [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/management-147>
12. *Deputy director of Europol, Capabilities department*. Europol [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-21]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/deputy-director-europol-capabilitiesdepartment>
13. Policie ČR: Útvary Policie ČR [online]. 2010 [cit. 2018-01-22]. EUROPOL: Národní jednotky Europolu. Dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/narodni-jednotky-europolu.aspx>
14. *Beyond Design – The Evolution of Europol and Eurojust*. BUSUIOC, M. a M. GROENLEER. Perspectives of European Politics and Society [online]. 3. Delft, The Netherlands: Routledge, 2013, [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228123829_Beyond_Design_The_Evolution_of_Europol_and_Eurojust

15. *Management & Control. Europol* [online]. NL: Europol, 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/management-147>
16. *Beyond Design - The Evolution of Europol and Eurojust*. BUSUIOC, M. a M. GROENLEER. Perspectives of European Politics and Society [online]. 3. Delft, The Netherlands: Routledge, 2013, [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228123829_Beyond_Design_The_Evolution_of_Europol_and_Eurojust
17. *Úmluva o Europolu*. [online]. 1995, C 316, [cit. 2018-02-18] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A41995A1127%2801%29>
18. *Treaty of Amsterdam*. [online]. 1997, C 340 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX:52013DC0938>
19. *Akční plán boje proti terorismu* [online]. 2002 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0475>
20. *Lisabonská smlouva* [online]. 2007 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC>
21. Kvalifikovaná většina. *Evropská rada Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/qualified-majority/>
22. *Lisabonská smlouva* [online]. 2011 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
23. *Data protection at Europol* [online]. The Hague, The Netherlands: Europol, 2012 [cit. 2018-02-21]. ISBN 978-92-95078-31-4. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_dpo_booklet_0.pdf
24. *Europol* [online]. 2011 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/europol_review

Odborná publikace

1. PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-813-0.
2. SANTIAGO, Michael. *Europol and Police Cooperation in Europe*. 2000. ISBN 0-7734-7731-4 978-0-7734-7731-5.

Právní předpisy

1. Rozhodnutí Rady ze dne 6. dubna 2009 o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol). [cit. 2010-08-23]
2. Článek 8 Odstavec 4 Rozhodnutí Rady o zřízení Evropského policejního úřadu z 6. dubna 2009 s účinností k 1. lednu 2010 Viz EU. Rozhodnutí Rady ze dne 6. dubna 2009 o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol). In Úřední věstník Evropské unie. 2009, L121

3. Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV. In Úřední věstník Evropské unie. 2016, L135/53

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá organizací Europol. Na úvod jsou rozebrány obecné pojmy a historický vývoj této instituce. Dále se ve své práci zabývám organizační strukturou Europolu a nastiňuji základní fungování Europolu v České republice. Poté se zaměřuji na odpovědnost, a to jak managerskou a politickou, tak i finanční a právní. V následující kapitole píš o konkrétních změnách v průběhu přijímání mezinárodních smluv a jejich celkový vliv a v poslední kapitole popisují, jak Europol pracuje.

Summary

This bachelor thesis deals with Europol. At the beginning I described the general concepts and historical development of this institution. I also deal with the organizational structure of Europol and outline the basic functioning of Europol in the Czech Republic. Then I focused on responsibilities such as managerial and political as well as financial and legal. In the next chapter, I wrote about specific changes in the international treaty and their overall impact. In the last chapter I described how Europol works.

Klíčová slova

Evropský parlament

Rada EU

Mezinárodní smlouva

Kyberkriminalita

Kvalifikovaná většina

Členské země Evropské unie

Národní jednotka Europolu

Keywords

European parliament

The Council of the European Union

International agreement

Cybercrime

Qualified majority

EU member country

Europol national unit